

УДК 347.73

Фінансове право : підручник / за заг. ред. О. М. Бандурки та О. П. Гетманець ; [Ю. М. Жорнокуй, О. В. Кашкарьова, Т. В. Колеснік та ін.]. – Харків : Екограф, 2015. – 496 с.

Актуальність нової редакції підручника «Фінансове право» обумовлена низкою змін у чинному фінансовому законодавстві та практиці сучасної діяльності у сфері правового регулювання формування, розподілу, використання та контролю публічних фінансових ресурсів в Україні. Підручник підготовлено відповідно до навчальної програми курсу «Фінансове право» із урахуванням специфіки викладання цієї навчальної дисципліни студентам юридичних факультетів вищих навчальних закладів за спеціальностями «Правознавство» та «Правоохоронна діяльність».

Структура підручника логічно побудована та відповідає традиційному науковому підходу до викладання матеріалу, що дозволяє авторам комплексно розглянути широке коло питань фінансового права. У передмові підручника, яка написана доктором юридичних наук, членом-кореспондентом НАПрН України, ректором Харківського національного університету внутрішніх справ С. М. Гусаровим, слушно зазначається, що в сучасному українському суспільстві фінансові правовідносини постійно розвиваються на підставі оновлення матеріальних відносин і змінювання політичних умов, і це обумовлює необхідність освоювання сучасного категоріального апарату фінансового права.

Підручник складається зі вступу, шістнадцяти розділів, які структурно пов'язані між собою, питань для самоконтролю, післямови, рекомендованих основних чинних нормативно-правових актів та наукової літератури, глосарію.

Перший розділ присвячено актуальним питанням правового регулювання публічної фінансової діяльності держави та органів місцевого самоврядування, що позитивно відрізняє рецензований підручник від першого видання та інших підручників з фінансового права. В наступних розділах у доступній формі, з посиланнями на Бюджетний кодекс України, Податковий кодекс України та інші нормативно-правові акти висвітлено загальнотеоретичні положення науки фінансового права, а також актуальні проблеми формування, розподілу, використання та контролю публічних грошових фондів як на рівні держави, так і на рівні регіонів.

Публічні фінансові ресурси, що є в розпорядженні держави та органів місцевого самоврядування, розглянуто як об'єкт правового регулювання. Надано характеристику бюджетних та міжбюджетних правовідносин, системи публічних та місцевих доходів та видатків, правових питань регулювання державного кредиту та державного

боргу, публічно-правових основ загальнообов'язкового державного соціального страхування, банківських відносин та грошового обігу. Особливо хотілося б відзначити сучасне викладення матеріалу щодо правової відповідальності за порушення фінансового та бюджетного законодавства, а також щодо окремо визначених проблем відмінностей фінансової відповідальності від адміністративної відповідальності осіб, які виконують функції держави, за порушення вимог і зобов'язань у фінансовій сфері.

Вельми цікавим є розділ підручника, де розглянуто питання фінансового контролю. Автори надають історію формування органів фінансового контролю та їх правовий статус, аналізують види, форми та методи фінансового контролю, визначають види порушень фінансового законодавства та покарання за їх скоєння. Не залишили поза увагою і структуру податкової міліції, її завдання та функції.

В окремому розділі цікаво проаналізовано питання, присвячені бюджетному контролю та методам його проведення. Бюджетний контроль розглянуто як різновид фінансового контролю і функція контролюючих органів, зокрема Рахункової палати України, Державної казначейської служби України, Державної фінансової інспекції України. Повною мірою розкрито такий метод бюджетного контролю, як перевірка. Також розкрито особливості видів порушень бюджетного законодавства та проаналізовано заходи впливу за їх порушення.

Автори детально розкрили правові питання формування публічних та місцевих доходів, адже в сучасних умовах дефіциту бюджетних коштів слід чітко визначити правовий механізм розподілу доходів між ланками бюджетної системи, закріпити стабільні джерела надходжень до Державного та місцевих бюджетів, встановити пріоритетні напрями фінансування. Проте, характеризуючи класифікацію публічних доходів, авторам слід було би більш детально визначити правові підстави формування та використання коштів місцевих бюджетів, повноваження органів місцевого самоврядування в цій сфері. Актуальними питаннями розвитку бюджетних відносин є особливості формування місцевих доходів та напрями фінансування місцевих видатків, але, на жаль, не міститься в підручнику докладного аналізу правового механізму справляння місцевих позабюджетних цільових зборів. Утім, вказане зауваження не має принципового характеру і не впливає на зміст розділу про особливості правового регулювання публічних і місцевих доходів та видатків.

Цікавими є розділи, присвячені правовому регулюванню державного кредиту та формам і видам публічного страхування; питання державного кредиту визначені відповідно до чинного законодавства. Питання публічного страхування розглянуті на основі сучасних тенденцій формування напрямів загальнообов'язкового державного соціального страхування. Слід відзначити якісно новий рівень здійсненого у підручнику аналізу видів сучасного пенсійного страхування.

Досить змістовними і логічно завершеними є розділи, присвячені публічно-правовому регулюванню банківської діяльності, грошового

обігу та валютних операцій. Незважаючи на елементи дестабілізації банківських відносин, що присутні в чинному законодавстві, авторам вдалося визначити основні питання правового регулювання використання публічних фінансових ресурсів.

Оцінюючи рецензований підручник в цілому, слід зазначити, що він має суттєві переваги перед іншими посібниками та підручниками з фінансового права, виданими раніше, оскільки протягом останніх років відбулися значні зміни в національному фінансовому законодавстві, а академічні підручники не завжди встигають за фінансово-правовими новелами.

Авторами була досягнута поставлена мета – якомога детальніше подати навчальний матеріал, використовуючи нормативні документи та сучасні наукові позиції щодо дискусійних питань фінансового права, що, на нашу думку, сприятиме глибокому засвоєнню складних проблем правового регулювання публічних фінансів студентами. В цьому аспекті позитивним також є наявність контрольних питань наприкінці кожного розділу та предметного покажчика, що, безумовно, посилює дидактичні аспекти засвоєння навчального матеріалу та орієнтує читачів на поглиблену самостійну роботу над опануванням фінансового права. Він також надасть допомогу студенту якісно та швидко систематизувати знання в галузі фінансового права, отримати чітке уявлення про його загальну побудову, та окремі структурні елементи і систему. Підручник містить необхідні відомості для засвоєння суміжних навчальних дисциплін, що також торкаються фінансово-правових інститутів, може служити джерелом підготовки до семінарських та практичних занять, іспитів, написання реферату, дипломної або магістерської роботи.

Слід звернути увагу й на те, що висновки та пропозиції авторів підручника є результатом вивчення значної кількості нормативних актів і літературних джерел. У підручнику враховано всі положення методичних рекомендацій щодо структури, змісту та обсягу підручників для вищих навчальних закладів, матеріал викладено систематизовано, за чіткою логічною схемою, переконливо та доступно.

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що підручник за загальною редакцією О. М. Бандурки та О. П. Гетманець «Фінансове право» написаний на високому теоретичному та практичному рівнях і стане суттєвим внеском у розвиток науки і практики фінансового права, тому він без будь-яких особливих застережень може бути рекомендований до використання в навчальному процесі.

А. О. Монаєнко

*доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України*

(Класичний приватний університет, м. Запоріжжя)